

Izhaja vsaki četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo pri knjigarju Novaku na velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vredništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi ne prijemajo.

Oznanila se prijemajo, plača za vrstico je 10 k. in za kolek 30 k.

Štv. 28.

V Mariboru 9. julija 1868.

Tečaj II.

Naše narodne pesmi.

Poroča F. Kočevar.

Stari Grki so imeli vsako četrto leto v Olimpiji svoje panhelenske shode. Ti shodi so imeli v političnem pogledu posebno ta namen, da se je po njih zavest enotne helenske narodnosti in skupnosti pri poedinih grških narodih zmiraj budna držala. Pri teh panhelenskih shodih je rod rodu kazal v borbinih igrah, koliko zmore v obrambo helenske domovine. Po končanih telovadnih igrah so se začele duhoborne. Modrinjaki poedinih grških narodov so javno brali zbranim panhelenom, kot naj višjemu kritičnemu tribunalu, svoje umotvore v razsodbo, in tako kazali, koliko imav vsakem poedinem helenskem narodu intelektualne sile. Na tak način so panhelenski skupnosti svojih fizičnih in intelektualnih narodnih sil v vednej evidenciji imeli.

Če bi mi Slovani imeli slične shode, koga bi nek mi Slovenci poslali na tak shod, da bi nas pristojno zastopal? — Kar se telesne moči in gibčnosti tiče, radi tega ne bi bili v zadregi! Poslali bi tje naše Sokolee in pa Ješke fante! Ali kar se tiče umotvorov, bi bili v trdem škripeu. Naše pesnike le ne bi mogli v tak čestit zbor poslati, prišli bi nazaj z bobovo slamo ovenčani. Če bi jaz smel kaj predložiti, predložil bi, da pošljemo naše narodne pesmi tje. Teh imamo v velikem izobilju in na izbor.

Moj namen je, v tej-le razpravi razkriti krasote tega biserja našega slovstva in jih posebnosti označajiti. Morebiti vtegnem skoz to tisti let razbiti, ki se mu nemaranje pravi. In res, naš literarni svet za naše narodne pesmi še vse premalo mara, in to nemaranje izvira posebno iz nepoznavanja naših narodnih pesmi. Pa kako bi jih tudi poznal, saj še zmiraj nimamo pravega izdanja narodnih pesmi. Vuk Karadžić je z izdavanjem narodnih pesmi temelj položil novi srbski pismenosti, mi pa še dan danas pogrešamo izdanja, ki bi obsegalo ves zaklad naših narodnih pesmi.

Koliko važnost imajo narodne pesmi sploh za filozofijo, za psihologijo, za historijo, za mitologijo in frazeologijo, to samo memogrede omenim prepustivši vse to dotičnikom.

Izvori iz katerih sem erpil so: izdanje Koritkovo, narodne pesmi ponatisnene v Krajskejši čbelici, izdanje St. Vrazovo, in posebno St. Vrazov rokopis. Ker sem o tem rokopisu že poprej v slov. Gospodarju poročal, naj tukaj omenim, da ga kani ilirska matica že v kratkem slovenski matici v Ljubljano poslati.

Naj prvi nabiratelj slovenskih narodnih pesmi je bil po Šafarikovem, Slovenisches und glagolitisches Schriftthum: „Dizmas a sv. Elizabetha imenovan Zakotnek (pred 1793)“. Kje njegova zbirka leži, to sam bog ve. Brž ko ne, bo kje v Ljubljani ali sploh na Krajskem.

Če bi kak drug, n. pr. nemški narod imel našim vrstne narodne pesmi, kako bi ponosno o njih govoril! Vsaka druga tretja beseda bi bila: deutsche dichtung, deutsches wesen, germanische urpoesie, germanischer geist itd. Mi pa nehimarni primaruhe jih pustimo se v rokopisih sušiti, kakor se suše cvetljice v kakšnem moljevpolnem herbariumu! Presadimo jih požlahtnjene nazaj v narod, iz kterega smo jih vzeli.

Anastazius Grün gotovo ve in zna kaj je poezija in kaj ne. Jega to učiti bi bilo delphinum natare discere. In če on ne bi bil prave poezije v naših narodnih pesmih našel, gotovo si on ne bil trud vzel, jih na nemški jezik prevesti. On se je

sicer enkrat izjavil, da on, če se proti Slovenstvu bori, posnema svoje predde, ki so se tudi vsigdar proti barbarstvu (turštvu) borili. S svojimi prevodi slovenskih narodnih pesmi je pa slabo dokumentiral barbarstvo slovenskega naroda. In po teh prevodih A. Grūna pozna ptuji svet naše narodne pesmi bolje, nego mi domači originale! Pred nekimi leti sem sprožil v listu v Ljubljano adresovanem misel o vsotni izdaji slovenskih narodnih pesmi; pa odgovorilo se mi je: saj se še Koritkovo izdanje spoprodalo ni! — Tedaj bi mi, če bi na Ljubljanskejši gospodi stalo, morali z novim izdanjem čakati do tačas, da se Koritkovo izdanje do zadnjega eksemplara spoprodaja. Koritkovo izdanje pa nikjer drugod na prodaji ni izvan v Ljubljani. O literarni vrednosti Koritkovega izdanja je St. Vraz v predgovoru svojega izdanja slovenskih narodnih pesmi palico na trikrat prelomil. V ostalem tudi ni verjetno, da bi danas naš svet po knjigi leta 1839. v boho-ričici tiskanejši hlastno segnol.

Iz tega bi pa sklenol, da se cela Koritkova naklada javaljne spoprodala ne bo, in naš svet tudi voljen ni zaradi te izprodaje na novo izdanje čakati.

Naša narodna pesem pravi:

Kde Slovenska, tam se poje,
Kde Madjarka, tam se gloje,
Kde Nemkinja, hudobija,
Kde Ciganka tam tatija! —

In zares, naš svet rad poje, in odtod tolik broj naših narodnih pesmi. Slovenec vse svoje občutke, ne samo vesele, ampak tudi žalostne in otožne v pesmice zlije. Ni priloznosti, za katero ne bi imel posebne pesmice popevati. Porod, ženitev in smrt, za vsako ima svoje pesmi. Mlatiči imajo svoje, ženske svoje, terice svoje, vozniki, ki so v predželezniških časih po veliki cesti vozarili, so imeli svoje, vojaški novinci imajo svoje, koledniki svoje, o kresu, o Jurjevem in na Ivanje, pri sedminah, v branju, pri snubljenju itd. itd. se posebne priloznosti primerne pesmice pojejo. Naj več, bi djal, se popeva v naših slovenskih goricah, ob Muri in Dravi. Jaz to iz tega sodim, ker sem, kar se broja tiče, naj več pesmic iz teh pokrajinj bral. Pa kaj se ne bi tam pesmice rodile! Zemlja rodovitna, ljudje so razmerno premožni, krotke čudi pa bistrega duha, pokrajine so idiličnega značaja, in glavice gorice so z žlahtno plemenito trto ovenčane.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske stvari.

Gospodarska dela meseca julija.

V hišini dvoru. Ogršica se mora obračati in mlatiti, na gnoj marljivo napeljavati ali vlivati gnojnica; zrnje se mora premetati.

V hlevu. Živalim ki teško vozijo se mora več klaje davati; na poletno jagujenje se mora paziti, jagnjeta se ne smejo na vroče solnce spuščati.

V vrtih in sadovnjakih. Prav soknati divjaki se morajo okulirati, posebno če že imajo prav zrele oči; ruđeče in bodeče grozdjiče se mora obrezati in na spečih očesih okulirati. Pri okuliranih drevesih se mora obvez popustiti.

V vinogradih. Druga kop se mora končati, rezanje se začne, plevel se mora iztrgati, trsom se morajo vrhi od-

trgati. Če je močen veter kolje podrl ali razmajal se mora spet postaviti; trtini črviči se morajo pokončati.

• V hmelnikih. Ta mesec se mora hmel drugokrat okopati in dobro osipati, hmelinje privezati in spodnje mladike odtrgati, koristno je tudi, če se 4 šolnje visoko od zemlje vse perje potrga.

Na polju in senokošah. Žetva zimskega žita in ogrišice se začne, rani krompir se koplje, kositev se konča, lucerna se že lahko drugokrat kosi, kuruza (turšica) in krompir se mora okopati in osipati, lan in knoplje se morajo pleti. Detelja za seme se naj pokosi. Za prihodnje sejanje ogrišice se morajo njive pripravljati. Na pokošene senokoše se mora marljivo voda napeljavati.

Pri ulnjaku. Roji, ki se ta mesec puščajo, ne veljajo mnogo, zatorej je bolje, če se rojenje celo brani. Prenajajo se bučele v kraje, kder je več medu. Prepolni panji se morajo podložiti.

Pri ribnikih. Ribniki se morajo iztrebiti in če je velika vročina se mora črstva voda v nje napeljavati.

Log in lov. Strugice se morajo iztrebiti in če je potreba nove napraviti. Drevesni črvi in kebrji se morajo pokončavati, drevesnice se morajo zaljevati. — Potrto in suho veje odstraniti. — Smola se dela. Mlade race strelaj in brani polje velike zverjadi.

Sadjereja.

III.

• Žlahtnih mladikah (cepičih).

1. Zlo važno je pri požlahtnjenju dreves to kake mladike (cepiči) se morajo za to jemati, ker one so, tako rekoč, duša prihodnega drevesa, ker imajo vse jegove lastnosti v sebi. Morajo se zatoraj vsikdar vzeti od zdravih rodovitih in takih dreves, ktera prinašajo naj boljši sad.

2. Naj boljše mladike za požlahtnjenje so ednoletne, krepke in take vejice, ktere nimajo velikega stržena in izrastejo na drevesovem vrhu in sicer na oni strani, ki je naj bolj proti solncu obrnena. — Dveletne vejice se samo tedaj naj jemljejo, kedar ednoletnih celo ni.

3. Morajo se vsikdar vzeti samo lesene vejice pa nikdar sadovne ali tako imenovane vodne (divje, nore) mladike. Pri breskvah in marelicah je vendar izjemka, ker pri teh so lesene in sadovne vejice zvečkino skupej kar vendar celo ne škodi.

4. Celo ne potrebno je, da bi drevo, od ktere se jemljejo cepiči, že bilo prej prinašalo sad, zadosti je, če se le ve, da je res kake žlahtne vrste.

5. Oči, ki se nahajajo na sredini letnih vejic, so naj boljše, one vendar, ktere celo poleg dveletnih vejic sedijo, in one ki so na vrhu vejic, so celo za nič.

6. Vejice za kopuliranje in cepljenje se morajo že v zimi meseca januarja, februarja odrezati, v suhi kleti z peskom ali na vrtu na senčnem kraju čez polovico z jemljo pokrite hraniti. Poprek se morajo cepiči prej odrezati, ko začnejo gnati.

7. Cepiči od zlo občutljivih dreves, se morajo pred zimo, prej ko namreč začne zmrzovati, celo kratki od dveletnih vejic odrezati in na zračnem volhkem mestu, kder ne morejo zmrzniti, s peskom ali z prstjo tako pokriti hraniti, da samo za palec gornji jih delki iz zemlje molijo.

8. Če dobiš že precej suhe cepiče, je moraš tako dolgo v volhko prst položiti, dokler jih ne rabiš. Na prav soknatih drevesih taki cepiči bolj in lepše rastejo kakor celo črsvi.

10. Če se jabelka in hruške zgoda v pomladi cepijo, se to lahko zgodi s celo črsvimi cepiči. Na jablani nekteri rajše cepijo tanke na hruške pa debele cepiče.

11. Vejice za okuliranje morajo biti celo soknate vzete iz vrha in one strani drevesa, ki je proti solncu obrnena, morajo tudi biti že popolnoma lesene pomladne vejice. Vejice za okuliranje se ne smejo rezati v veliki vročini, temoče zvečer ali zgodaj zjutra in naj bolj o toplem dežu, ker se tedaj jih oči naj lože izluščijo. Da se vendar ko naj bolj soknate ohranijo, se jim mora listje do petljice odrezati, ker po njem odleti mnogo soka.

12. Če imaš cepiče pri rokah, je reži še le tedaj, kedar je hočeš cepiti, če pa suhe dobiš, je 2—3 dni vložiti za jeden palec globoko, ali v volhko zemljo ali gnojnico.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

23. Ko se nam je zdaj pokazala prva obča potreba, ktere nam je krožno posredstvo, že lahko previdimo, kaj ta pomočna zamembina biti ima, in kako nam v naših poslih pomaga. Mislimo si pa zato še enkrat kateri narod ali katero deželo, kder bi se kaj takšnega, kar mi denar imenujemo, še nič ne poznalo, kder bi vsa zamemba bila le blago za blago. Ko bi se narod množil si vesi in mesta zidati hotel, tu bi mu v vsem delovanju in življenju takšno zamenjevanje silno vporno in nadležno bilo; pa, ko bi se kakšna roba ali blago iznašlo, ktere ga bi vsak človek želel, vede, da brz ko zadobi ga lahko za kar koli druga zamenj; s tim bi vse prejšnje sitnosti minole. Kaj bi ta roba bila, na tem nam še za zdaj nič ni ležeče, samo da je takšna, da jo vsakdo in v vsakem času želi; boji si potem kopar, železo, zlato, srebro, sol ali kakšna koli druga roba, ki je v obče zelena in zamenljiva. Ko je to tako, kmetovavcu ni treba hoditi z svojimi poljskimi pridelki neposredno k črevljarjem, kovačem ali s pitanim volom k solarjem, temuč vse to kar mu je odveč in potrebno v zamembo drugih stvari, proda na trgu za ono obče zeleno robo, z ktero si potem vsakoršnih drugih stvari pridobiti more. Če se ta posredivna roba da lahko drobiti brez da bi pri tem kaj na veljavi gubila, je v lastniku na volji, je samo ob priliki, toliko zameniti kar mu ravno treba a ostali del si lahko shranjuje in ob potrebah in priložnostih rabi.

24. Še večje koristi je takšno krožno zamenljivo posredstvo, onemu, ki nima drugega blaga nego delo svoje: ta lahko dela, kder mu drago, a to ne za izdelek, ktere ga bi sam potreboval, temoč ktere ga boljše izdelovati ve in mu tako večjo plačo in večji dobiček donaja. Po takem more se delovanje opravljati po porazdelivanju dela in nič ni na tem ležeče, če se delavec peča samo z načinjanjem igličnih glavic ali rokovicami, ko se mu delo le dobro plača: z prisluzenim krožnim sredstvom pridobi si lahko živež, obleko, streho in kar mu je druga potrebna za vgodno življenje, vse to mu dojde po delu ene vrste, v kateri je naj bolj izurjen. (Dalje prihodnjic.)

Koliko je v Avstriji za vojaštvo pripravnih ljudi.

Državno ministerstvo je dalo sestaviti število za vojaštvo (soldate) pripravnih ljudi po razmerah tistih 4 let, iz katerih se novinci (rekruti) nabirajo. To poštevanje pa je razodelo, da blizo 34 milijonov duš, ki jih šteje avstrijsko cesarstvo, spada v prvo vrsto vojaščini podvrženih 340.000 fantov; med temi jih je 82.008 za vojaštvo popolnoma pripravnih in sicer:

v doljni Avstriji	4928	na Primorskem	1728
v zgornji Avstriji	2088	na Moravskem	5076
na Solnograškem	2461	na Šleskem	976
na Koroškem	874	na Českem	12980
v zahodni Galiciji	1422	v Banatu	4084
v vzhodni Galiciji	4966	na Erdeljskem	5559
v Bukovini	1012	v Tirolski	3520
na Ogerskem	21190	v vojaški granici	5300
na Krajnskem	1081	na Hrvašk. in v Slavoniji	2408

Izobraženje učiteljev ljudskih šol v gospodarstvu.

Centralno glavarstvo gospodarskega društva v Hesiji je dovolilo lani in odprlo gospodarsko šolo za učitelje ljudskih šol; ta šola se bode tudi letos 1868 1. avgusta začela in konca septembra nehala. Uk je razdeljen v dva razreda, v prvega stopijo učitelji, ki prvo leto pristopijo v drugega pa oni, ki so se že jedno leto učili. Učijo pa se v vsakem razredu sledeči predmeti. Kemija in fizika potrebna za poljedelstvo, rudoznanstvo (mineralogija), zemljeznanstvo (geognozija), razdeva (anatomija) in fiziologija rastlin in živali; zemljemerstvo (geometrija) za rabo izrajanja plošav in teles; učilo se bo gospodarstvo sploh; poljedelstvo, živinoreja, sadjereja in vinoreja. Po izhodih, pogovarjanju in dokožovanju se bode razjasnevalo učenje in učenci drugega razreda se bodo tudi vadili v kemičnih in fizikalnih skušnjah in v rabi drobnogleda (mikroskopa).